

БЪЛГАРСКА ПРАВОСЛАВНА СТАРОСТИЛНА ЦЪРКВА– ПРЕДИСТОРИЯ, ОРГАНИЗИРАНЕ, СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ

Българската Православна Старостилна Църква (БПСЦ) включва в себе си клирици, монашестваци и миряни, които според силите си се стремят да бъдат верни чедра на едната света съборна и апостолска Църква, като изповядват правилно и спасително светата православна вяра – по думите на св. Максим Исповедник (вж. „[Еклесиологична позиция на Българската Православна Старостилна Църква](#)”). Те решително се разграничават от опитите за нов прочит и възприемане на православното Предание в духа на т. нар. икуменизъм, който редица духоносни православни йерарси и богослови през ХХ в. окачествиха като еклесиологична ерес и дори като всеерес или свръхерес. Като богословска визия и религиозна практика икуменизмът прониква в живота на поместните православни църкви още в периода между двете световни войни, но става особено настъпателен във времето от 60-те години на ХХ в. насетне. Именно в икуменизма се корени църковно-календарната реформа, проведена в диоцеза на Българската патриаршия през 1968 г., реформа, която от 20-те години на миналия век насам разкъсва литургичното единство между поместните църкви, като у нас става и средство в ръцете на тоталитарната държава за удар срещу връзката на празничните обичаи и традиции сред нашия народ с църковното богослужение.

* * *

Много скоро след утвърждаването на политическата си власт в България комунистическият режим поставя в пълно подчинение и йерархията на Българската Православна Църква (БПСЦ). По изпитания в практиката метод на съветските власти режимът в София не се устремява да унищожи Църквата физически, а започва да работи за нейното маргинализиране, за моралното ѝ обезсилване, за превръщането ѝ в послушно средство за постигане на свои най-вече външно-политически цели.

В първите десетилетия на Студената война, до началото на 60-те години на ХХ в., в съответствие с противопоставянето между Източния блок и Западния свят, православните църкви от социалистическите страни, групирани около Московската патриаршия, са противопоставяни, от една страна, на Константинополската патриаршия и гръкоезичните автокефални църкви, които се третират като част от политическия Запад, а от друга – на западните християнски конфесии – римокатолицизма и протестантството (по това време значителен брой протестантски деноминации вече са обединени в Световния съвет на църквите). Същевременно в социалистическия лагер се разгръща усилена атеистична

пропаганда, потъпкват се религиозните права на гражданите. Успоредно с това се правят опити традиционалистките възгледи на епископи, духовенство и миряни от поместните православни църкви да бъдат използвани за външнополитическите цели на СССР и неговите сателити от Източния блок. Към края на 50-те години на XX в. съветската външна политика се пренасочва от тотално противопоставяне на Запада към опити да спечели симпатизанти в различни международни организации и по този начин да увеличи своето влияние на международната политическа сцена. В съответствие с новата държавна политика се променя и курсът на църковната политика. На поместните православни църкви в страните от социалистическия лагер е наложен нов курс към установяването на контакти с инославните на Запад в рамките на икуменическото движение – курс, който се оказва съзвучен със стремежа към модернизация и либерализация сред значителна част от йерархията и богословските кадри на тия църкви. В изпълнение на тази нова външнополитическа стратегия през 1961 г. Московската патриаршия, а след нея и останалите поместни православни църкви от страните в Източния блок кандидатстват и биват приети за членове на Световния съвет на църквите.

* * *

На 18 юли 1968 г. Синодът на Българската патриаршия публикува „Послание към духовенството и всички чедата на Българската православна църква”, в което известява за предстоящата реформа на църковния календар. В него недвусмислено се изтъква, че тази реформа „съответствува на икуменическите стремежи на св. Църква”. Като начална дата за промяната на календара се определя 20 декември (7 декември ст. ст.) 1968 г. Реформата не се възприема от страна на архимандритите Серафим (Алексиев), Сергей (Язаджиев), Пантелеймон (Старицки), от йеромонах Серафим (Дмитриевски), от игумения Серафима (Ливен) и цялото сестринство на манастира „Покров на Пресвета Богородица” в София, кв. „Княжево”. Те заявяват в писмо до българския патриарх Кирил, че по съвест не могат да приемат реформата, тъй като тя е в противоречие с богослужебния Устав, с литургичното и каноническото предание на Православната Църква. Всички те – и българи, и руси – са духовни чедата на светител Серафим (Соболев), архиепископ Богучарски, Софийски чудотворец, който до своята кончина през 1950 г. управлява църковните общини в България, образувани от руската емиграция след болшевишката революция в Русия. През юни 1969 г. патриарх Кирил налага на несъгласните с църковно-календарната реформа духовници забрана да свещенодействат. Архимандрит Серафим (Алексиев) преждевременно се пенсионира като доцент в Духовната академия, а архимандрит Сергей (Язаджиев) е отстранен от нея поради „непригодност”. Патриархът лично и многократно оказва натиск

върху духовниците да се откажат от своите позиции, а също така замисля да унищожи „разколническото гнездо” в лицето на Княжевския манастир, около който се групират вярващи християни, желаещи да изповядват православната си вяра в нейната пълнота и чистота. Тези християни получават прозвището „старостилци”, с което ги именуват и до днес. Патриарх Кирил подготвя закриването на манастира и разселването на всички княжевски монахини по две, по три из разни манастири в България. Според друг вариант на плана за изселване на монахините всички, които окончателно откажат да се подчинят, следва да се изпратят в труднодостъпен запустял манастир без елементарни условия за живот. От страна на църковната власт последователно се предприемат репресивни мерки срещу сестрите на Княжевския манастир и срещу съчувстващи на църковната им позиция християни. Отнет е главният манастирски храм „Св. апостол и евангелист Лука”; сестрите са лишени от основната им дейност за препитание – рисуването на икони за нуждите на Синода; отнето е правото им да получават дори църковни свещи – друг източник на доход; сестрите, произвеждащи църковни артикули (домашни иконостасчета, савани, декоративни свещи и др.), са уволнени от „Църковни монополи”; уволнен е и завеждащият този отдел към Софийска митрополия г-н Злати Златев заради изказаното от него несъгласие с църковно-календарната реформа.

Поставените под забрана да служат клирици в дух на християнско смирение се подчиняват на наложеното им наказание, макар и по съвест да не се чувстват свързани от него, тъй като самото то е в противоречие с каноните на Православната Църква. Междувременно репресивното отношение към несъгласните с календарната реформа – групата духовници и сестрите на Княжевския манастир – става известно извън пределите на страната. До ръководителите на Комитета по въпросите на БПЦ и другите религиозни култове достига вестта, че руският емигрантски благотворителен фонд „Толстой” в САЩ е изказал готовност да приюти княжевските монахини и да поеме издръжката им. За властта става ясно, че проблемът с Княжевската обител може да привлече вниманието на обществените среди в Западния свят. По същото това време монахините се обръщат с писмо до патриарх Кирил, в което молят разрешение да бъдат подновени богослуженията в манастира. В противен случай те изразяват готовността си да потърсят друга църковна юрисдикция, където биха могли свободно да изповядват и практикуват православната вяра в нейната пълнота и чистота. Поради опасност да се повдигне обществен въпрос на международно равнище патриарх Кирил е принуден да отстъпи – неофициално, с посредничеството на Комитета по въпросите на БПЦ той разрешава на запретените духовници да служат в обителта при „закрити врати”. Така от 23 септември (н. ст.) 1970 г. службите в Княжевския манастир са възобновени, макар и в

катакомбни условия.

На практика обаче манастирът си остава извън административното подчинение на Българската патриаршия, в каквото положение се оказва още през декември 1968 г., но не поради някакво самочинно решение, а поради реакцията на самия патриарх Кирил. На смирената писмена молба на игумения Серафима и монашеското сестринство още от 2 декември (н. ст.) 1968 г. да им бъде разрешено да продължат богослужебния си живот по църковния календар (т. нар. „стар стил“) те получават отказ в писмо от Софийска митрополия от 12 декември (н. ст.) 1968 г., в което е цитирана резолюцията на патриарх Кирил: „Това би означавало отпадане от Българската православна църква.“ Годишният бюджет на манастира за 1969 г., представен в Софийска митрополия за обичайното ежегодно утвърждаване, е върнат обратно в обителта с приложено писмо № 364 от 1 февруари с. г. Съдържанието му е следното: „До бившата игумения на бившия манастир в Княжево. Връща ви се приложеният бюджет, тъй като във ведомството на Св. Софийска митрополия такъв манастир не съществува.“ В писмо № 1400 от 17 февруари 1969 г., изпратено от Св. Синод на Българската патриаршия до обителта, се казва: „До бившия девически манастир „Покров Пр. Богородици“, кв. Княжево, София. Съгласно решението на Св. Синод от 4.ІІ.1969 г., прот. № 3, съобщаваме Ви, че, понеже сте отпаднали от ведомството на Българската православна църква, не може да получавате свещи за църковна употреба по установените цени за ставропигиалните и епархийски манастири...“

Въпреки репресивното отношение сестрите от Княжевската обител заедно с малката група миряни около тях не прекратяват църковното общение с йерархията на Българската патриаршия, което се изразява в поменаване на българския патриарх и Софийски митрополит на съответното място в църковните служби. Но поради поредния тласък в развитието на икуменическото движение като теория и практика през 70-те и началото на 80-те години на миналия век, както и поради все по-дълбоката обвързаност на Българската патриаршия с него, споменатите клирици (без архим. Пантелеймон, който се престава в Господа на 18 януари, н. ст., 1980 г.) ведно с ръководството на Княжевския манастир решават, че не е възможно да продължават църковното си общение с епископата на Патриаршията, тъй като това обременява по недопустим начин тяхната съвест – молитвеното поменаване на архиерея на всяко богослужение е израз на пълно единомислие с него по въпросите на вярата. На 17 май 1983 г. поменаването на българския патриарх и Софийски митрополит Максим е преустановено и с това е прекратено напълно църковното общение с йерархията на Българската патриаршия. Така възниква необходимостта да бъде търсен изход от едно изключително сложно положение на малобройна група православни християни, останали без

архипастирско обгрижване. В условията на тоталитарната държава бе изключено да се потърси открито и свободно връзка с православни епископи извън границите на Източно-европейския блок. Не би могло и да се помисли за получаване на някаква легитимация от държавната власт. Независимата и принципна позиция, стремежът да бъде запазена духовната свобода на Църквата от вмешателството на държавните органи – всичко това е в противоречие с основния стремеж на атеистичния тоталитарен режим да подчини Църквата, да я обезкърви и обезличи духовно, за да може да я използва за целите на своята политика. Поради това богослужебният живот на тази малка църковна общност протича в строги катакомбни условия.

В средата на 80-те години на XX в. ръководството на катакомбната община със средище манастира „Покров на Пресвета Богородица” установява връзки със Синода на Противостоящите на Гръцката Православна Църква на истинските православни християни, който също не е в църковно общение с официалната Гръцка църква. При „транзитни” преминавания през страната председателят на споменатия Синод, Оропоският и Филийски митрополит Киприан извършва тайни ръкоположения на нови йеромонаси в Княжевския манастир. През 1988 г., при пътуване до Гърция, в манастира „Св. св. Киприан и Юстина” е ръкоположен в йерейски сан Росен Сиромахов, който впоследствие приема монашеско пострижение с името Фотий. До падането на комунистическата диктатура и малко след това той служи тайно в Княжевския манастир, работейки като преподавател в Софийския университет.

* * *

След началото на промените през 90-те години катакомбната православна общност се обнадеждава, че в новите условия, в които вече не съществува заплахата от репресии, висшият клир на Българската патриаршия ще намери сили да се разграничи категорично от деструктивните фактори, обуславящи западането, битовизирането, релативизирането на православната вяра и духовност, ще заработи за тяхното възраждане и за връщането към традиционните православни ценности, ще предприеме стъпки за съборно осъждане на икуменизма като еклесиологична ерес, както и за възстановяването на църковния календар в богослужебния живот на Църквата. След като изминават повече от три години, без да настъпят каквито и да е съществени градивни промени в живота на официалната Българска църква, за общността клирици, монашествашки и миряни около Княжевската обител става ясно, че не е реалистично да се възлагат надежди в това отношение на официалния епископат. Ето защо те се обръщат към Синода на Противостоящите на Гръцката

Православна Църква на истинските православни християни с молба да бъде ръкоположен епископ за техните църковни и духовни нужди. Като кандидат е предложен йеромонах Фотий (Сиромахов). Архиерейската хиротония е извършена в манастира „Св. св. Киприан и Юстина” (Фили, Гърция) на 17 януари (н. ст.) 1993 г. от четирима епископи от Синода на Противостоящите с участието на архиерей и от Румънската Православна Старостилна Църква. Възглавената от епископ Фотий църковна общност е самоуправляваща се, както това изрично се посочва в документ, издаден от Синода на Противостоящите. В частност в него се изтъква: „... Нашият Свети Синод на Противостоящите смята българските традиционалисти за Църква-сестра, с която общуваме във вярата и тайнствата без никакво административно подчинение и зависимост, точно така както общуваме с Румънската Православна Старостилна Църква и с Руската Православна Църква зад граница.” (Архиерейска декларация, изпратена до Триадицкия епископ Фотий, прот. № 175 от 14 юли /ст. ст./ 1993 г.).

СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА СТАРОСТИЛНА ЦЪРКВА

ПРЕДСТОЯТЕЛ И СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИ

Българската Православна Старостилна Църква се оглавява от Негово Преосвещенство Триадицкия епископ Фотий (Сиромахов). Понастоящем в юрисдикцията на БПСЦ се числят 24 свещенослужители; от тях 7 са от монашеското духовенство (1 архимандрит, 4 йеромонаси и 2 йеродякони) и 17 – от бялото духовенство (14 свещеници и 3 дякони).

Административният център на БПСЦ се намира при катедралния храм „Успение на Пресвета Богородица” в София. Официален орган на БПСЦ е списание „Православно слово”. Официален сайт в Интернет: <http://www.bulgarian-orthodox-church.org/>

ХРАМОВЕ И ПАРАКЛИСИ

В първите години след 1993 г. паството на БПСЦ нараства бързо, а впоследствие – постепенно, но постоянно. То е организирано в енории и общини.

Към юрисдикцията на БПСЦ се числят един катедрален и 14 енорийски храма и параклиси. Всички те са построени след 1993 г.

1. Катедрален храм „Успение Богородично”, София.
2. Благоевград, храм „Свети Седмочисленици”.

3. Бургас, храм „Св. княз Борис-Михаил”.
4. Варна, храм „Св. блажена Ксения Петербургска”.
5. Велико Търново, храм „Св. преподобна Филотея Търновска”.
6. Велинград, храм в чест на Богородичната икона „Радост на всички скърбящи“.
7. Враца, храм „Св. св. Константин и Елена”.
8. Дупница, храм „Св. Иван Рилски”.
9. Габрово, храм „Св. Онуфрий Габровски”.
10. Гоце Делчев, храм „Света Троица”.
11. Плевен, храм „Св. пророк Илия”.
12. Пловдивско-Пазарджишка енория, гр. Стамболийски, храм „Св. вмчк. Георги Победоносец”.
13. С. Поликрайще, Великотърновско, храм „Св. Николай Чудотворец”.
14. Сандански, храм „Живоносен източник”.
15. Сливен, храм „Св. вмчк. Димитър Сливенски”.

В редица други населени места на страната има групи от вярващи, принадлежащи към БПСЦ, които все още нямат свои храмове и пътуват, за да се черкуват в други градове. Те са обгрижвани духовно и на място от свещениците на БПСЦ.

Към катедралния храм в София функционира неделно училище.

МАНАСТИРИ

Към юрисдикцията на БПСЦ се числят: монашеско братство при архиерейския дом, един мъжки и един девически манастир.

1. Монашеско братство при архиерейския дом с параклис „Св. Марк Ефески”. Състои се от управляващия архиерей, един йеродякон и един монах.

2. Мъжки манастир „Преп. Теодосий Търновски”, с. Богдан, Карловско. Обитаван е от двама монаси – един архимандрит и един йеродякон. Манастирски храм: „Въведение на Пресвета Богородица”.
3. Девически манастир „Покров на Пресвета Богородица”, Княжево – София. Наброява 49 монахини и послушнички и е най-голямото монашеско общежитие в България. Манастирски храмове: „Св. апостол и евангелист Лука”, „Светител Серафим, Софийски чудотворец”, параклис „Покров на Пресвета Богородица”.

ЦЪРКОВНИ ЮРИСДИКЦИИ, С КОИТО БПСЦ Е В КАНОНИЧЕСКО ОБЩЕНИЕ

Българската Православна Старостилна Църква е в пълно църковно общение с гръцкия Синод на Противостоящите на Гръцката Православна Църква на истинските православни християни, Румънската Православна Старостилна Църква и с тази част от Руската Православна Задгранична Църква, която не приема унията с Московската патриаршия от 2007 г.